

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

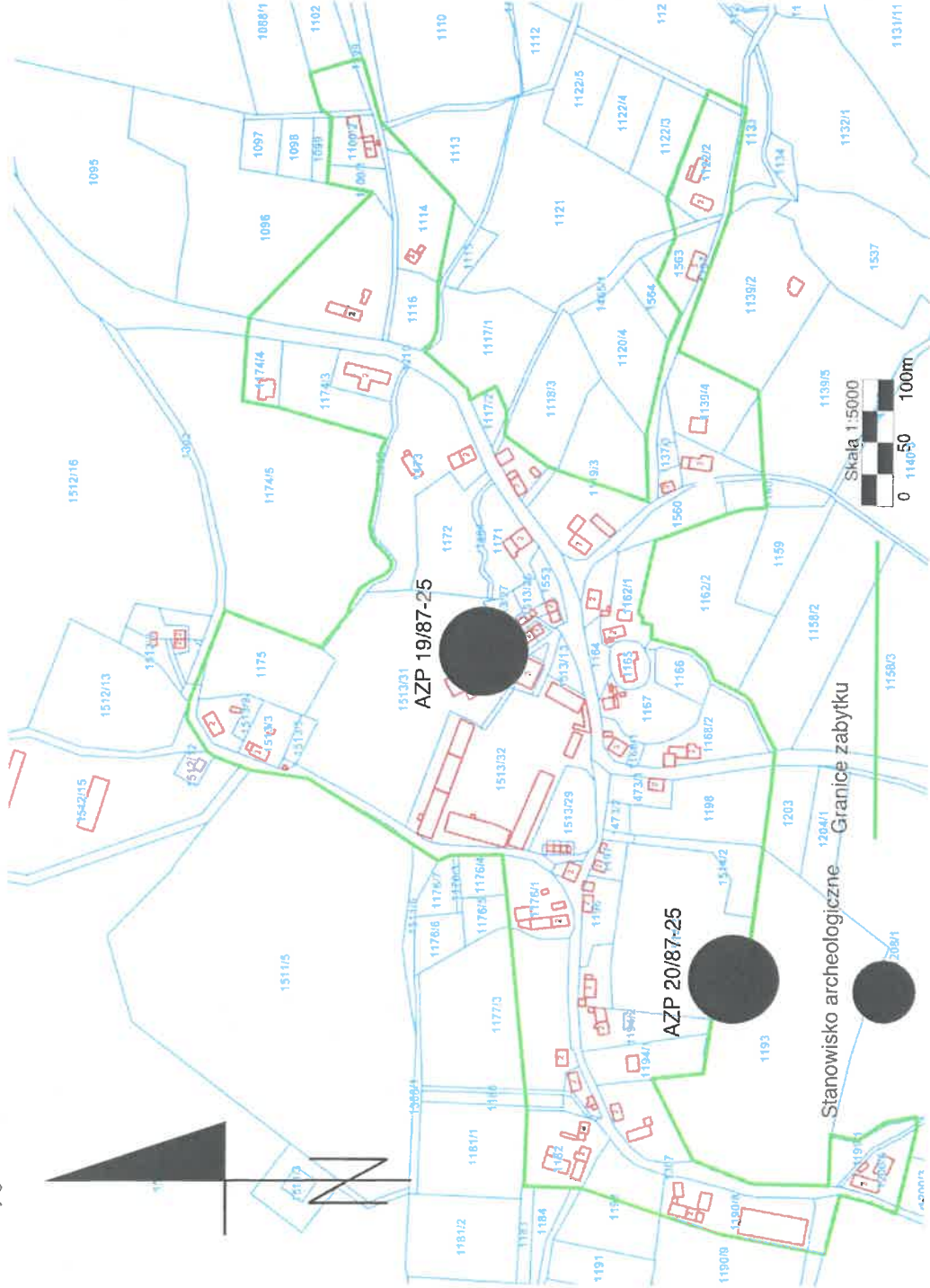
1. Nazwa

**HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY
WSI STOSZÓW WRAZ Z TERENEM NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ
ZNACZNA ILOŚĆ ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH**

2. Czas powstania

XIV w.

9. Materiały graficzne

3. Miejscowość

STOSZÓW

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **DZIERŻONIOWSKI**

gmina: **ŁAGIEWNIKI**

6. Współrzędne geograficzne

50°46'56"N 16°43'25"E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: Stoschendorf (1349 r.), Stuschendorf (1677 r.), Stoschendorf (1726 r., 1945 r.), Stoszów (1947 r.)

HISTORIA:

Stoszów założony został na prawie niemieckim jako posiadłość rycerska, należąca w 1349 r. do braci Krystiana i Henryka Atczarów. Wówczas też na terenie wsi wzmiankowane jest wolne sołectwo. W 1371 r. posiadaczem miejscowego majątku był Nickel Gellor, zaś w 1386 r. Tamme von Logau. W dobie średniowiecza na terenie Stoszowa, istnieć już miała świątynia, przebudowana w XVI w. W 1654 r. Stoszów znajdował się w posiadaniu Gottfierda von Gellhorna, a później, przez długi czas w rękach rodziny von Glaubitz. W 1755 r. wieś przeszła w posiadanie członków rodziny von Prittwitzów, za których udziałem do miejscowości wprowadzono słynącą taskami rzeźbę Matki Bożej. Od 1772 r. należała do kłucza majątku, należącego do hrabiów von Seiditz-Sandratzki z Bielawy. W 1785 r. w Stoszowie wymienia się kościół wraz z plebanią, folwark oraz młyn dony i wiatrak. We wsi zamieszkiwało wówczas 186 mieszkańców, w tym 19 zagrodników i 6 chatupników. W 1830 r. Stoszów liczył już 296 mieszkańców, a tym 147 katolików. Na terenie miejscowości wymienia się wówczas 52 domostwa. Wciągu kolejnych 15 lat liczba zabudowy mieszkalnej wzrosła nieznacznie i wynosiła w 1845 r. 54 domy. Aż do zakończenia II wojny światowej miejscowe dobra były własnością hrabiów von Seiditz-Sandratzkich. Stoszów jest miejscowością w typie wielodrożnicy, co powoduje, że zabudowa miejscowości jest dość nieregularnie usytuowana wzdłuż przebiegających przez wieś ciągów komunikacyjnych. Centrum wsi stanowią zabudowania dawnego folwarku wraz z okazałym dworem oraz zlokalizowanym nieopodal kościołem filialnym Świętej Trójcy. Analiza historycznych materiałów kartograficznych dowodzi, że Stoszów zachował swój czytelny do dziś historyczny układ ruralistyczny, który oprócz wspomnianych powyżej obiektów, tworzy zespół budynków mieszkalnych i gospodarskich o różnej wielkości, powstałych w II połowie XIX wieku i na początku wieku XX. Na obrzeżach miejscowości, szczególnie w ostatnich latach, powstaje nowa zabudowa mieszkalna, której forma i bryła nawiązują do historycznych wzorców architektonicznych.

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura – załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

30 czerwiec 2023 r.

Kamil Pawłowski

dr Kamil Pawłowski

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	STOSZÓW	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	ŁAGIEWNIKI	HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI STOSZÓW WRAZ Z TERENEM NA KTÓRYM ZNAJDUJE SIĘ ZNA CZNA ILOŚĆ ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH	ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
3. Powiat	DZIERŻONIOWSKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- przekształcenia istniejącego układu ruralistycznego wynikające z dużego rozwoju zabudowy usługowej i mieszkaniowej oraz infrastruktury użytkowej;
- modernizacja istniejącej, historycznej zabudowy z wykorzystaniem materiałów i rozwiązań ahistorycznych;
- brak działań zmierzających do zachowania historycznych budynków gospodarczych i ich rozbiórki;
- brak działań związanych z zachowaniem elementów dawnego założenia dworsko-parkowego z folwarkiem.

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie charakterystycznych cech układu ruralistycznego, objętego ochroną konserwatorską;
- w przypadku nowych inwestycji zachowanie cech typowych architektury regionalnej, tj. bryły, formy elewacji i kształtów dachów, materiałów wykończeniowych;
- modernizacja istniejącej zabudowy mieszkalno-gospodarczej z poszanowaniem substancji zabytkowej, bryły i formy;
- lokowanie nowej zabudowy mieszkalnej w linii zabudowy historycznej;
- zachowanie historycznej zieleni wiejskiej, zwłaszcza na terenie założenia parkowego;
- zachowanie bryły i historycznego otoczenia kościoła filialnego św. Trójcy;
- eliminacja elementów ahistorycznych, powstałych po 1945 r. niewpisujących się w historyczny układ ruralistyczny;
- lokowanie nowych obiektów handlowych i usługowych możliwie poza granicami układu ruralistycznego;
- prace ziemne w obrębie stanowisk archeologicznych, wymagają prowadzenia badań archeologicznych.

Stanowiska archeologiczne: 20/87-25 (śląd osadnictwa, neolit), 19/87-25 (grodzisko stożkowate, średniowiecze).

ŹRÓDŁA I LITERATURA:

- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
- Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
- *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, T. 20, *Masyw Ślęży, Równina Świdnicka, Kotlina Dzierżoniowska*, red. M. Staffa, Wrocław 2005.
- Zimmermann F.A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, T. 5, Brieg 1785.

Kartografia

- Messtischblatt, Lauterbach 5266, 1936 r.

30 czerwca 2023 r.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)

Kamil Pawłowski

dr Kamil Pawłowski

